GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2012 m. rugsėjo 13 d.[1]

Byla C-461/11

Ulf Kazimierz Radziejewski
prieš
Kronofogdemyndigheten i Stockholm

(Stockholms tingsrätt (Švedija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Darbuotojų judėjimo laisvė — Skolos nurašymas — Gyvenamosios vietos reikalavimas“

1. Asmuo gali taip įklimpti į skolas, kad tampa neįmanoma pagrįstai tikėtis, kad jis galės artimiausioje ateityje jas išmokėti. Švedijoje tokie skolininkai gali prašyti nurašyti skolą[2] („skuldsanering“), kai viešosios valdžios institucija (*Kronofogdemyndigheten*, toliau – KFM) visiškai arba iš dalies atleidžia skolininką nuo pareigos mokėti skolą. Tačiau teisės į skolos nurašymą Švedijoje įgijimo sąlyga yra ta, kad pareiškėjas privalo gyventi Švedijoje. Atrodo, kad ši sąlyga nustatyta dėl priežasčių, susijusių su: i) skolos nurašymo sprendimų veiksmingumu; ii) išsamios ir teisingos informacijos apie skolininko padėtį poreikiu; ir iii) rūpesčiu, kad kitaip sistema galėtų pakenkti ES teisės, kuria reglamentuojamas bankroto bylos pradėjimas, taikymui. Šioje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar gyvenimo šalyje reikalavimas gali būti kliūtis darbuotojui išvykti iš Švedijos siekiant įgyvendinti savo teisę į judėjimo laisvę arba jį nuo to atgrasyti.

Teisės aktai

Europos Sąjungos teisė

Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo

2. SESV 45 straipsnyje nustatyta:

„1. „Bendrijoje užtikrinama darbuotojų judėjimo laisvė.

2. Tokia judėjimo laisvė reiškia, kad įdarbinimo, darbo užmokesčio ir kitų darbo bei įdarbinimo sąlygų atžvilgiu panaikinama bet kokia valstybių narių darbuotojų diskriminacija dėl pilietybės.

3. Ji suteikia teisę, galimą riboti tik viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ir visuomenės sveikatos sumetimais:

a) priimti faktiškai pateiktus pasiūlymus įsidarbinti;

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — Dėl išsamesnio skolos nurašymo priemonės, prieinamos pagal nagrinėjamą teisės aktą, aprašymo žr. šios išvados 10–14 punktus.

b) šiuo tikslu laisvai judėti valstybių narių teritorijoje;

c) apsigyventi bet kurioje valstybėje narėje siekiant dirbti pagal tos valstybės piliečių įsidarbinimą reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus;

d) laikantis Komisijos reglamentuose nustatytų sąlygų pasilikti gyventi valstybės narės teritorijoje pasibaigus darbo joje laikui.

<...>."

Bankroto bylų reglamentas

3. Remiantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 (toliau – Bankroto bylų reglamentas)[3] 2 konstatuojamąja dalimi, „kad vidaus rinka veiktų tinkamai, reikia užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą". 4 konstatuojamojoje dalyje nurodyta: „<...> reikia vengti skatinti šalis perkėlinėti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties" (anglų k. *forum shopping*).

4. Pagal jo 6 konstatuojamąją dalį Bankroto bylų reglamentas „turėtų apsiriboti nuostatomis, reguliuojančiomis bankroto bylų iškėlimo jurisdikciją ir tiesiogiai šių bylų pagrindu priimamais bei glaudžiai su jomis susijusiais teismo sprendimais".

5. Bankroto bylų reglamento 1 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Šis reglamentas taikomas kolektyvinio bankroto byloms, susijusioms su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu."

6. 2 straipsnio a punkte „bankroto byla" apibrėžiama kaip „1 straipsnio 1 dalyje nurodyta kolektyvinė bankroto byla", be to, nurodyta, kad „šios bylos išvardytos A priede"[4]. A priede išvardytos įvairių valstybių narių bylos, kurioms taikomas reglamentas. Pagal 45 straipsnį Taryba, veikdama valstybių narių iniciatyva arba Komisijos siūlymu, gali pakeisti šį sąrašą.

7. A priede prie „SVERIGE" (Švedija) nėra įrašyta „skuldsanering".

Reglamentas „Briuselis I"

8. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001[5] (toliau – Reglamentas „Briuselis I") dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo apima „visas pagrindines civilines ir komercines bylas, išskyrus aiškiai nustatytas bylas"[6].

9. Reglamento „Briuselis I" 1 straipsnyje nurodyta:

„1. Šis reglamentas taikomas civilinėse ir komercinėse bylose, neatsižvelgiant į teismo pobūdį. Jis ypač netaikomas mokesčių, muitinių arba administracinėms byloms.

3 — 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentas dėl bankroto bylų (OL L 160, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191) su pakeitimais.

4 — Taip pat žr. Bankroto bylų reglamento 9 konstatuojamąją dalį.

5 — 2000 m. gruodžio 22 d. reglamentas (OL L 12, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) su pakeitimais. Santykiuose tarp valstybių narių (išskyrus Daniją) Reglamentas „Briuselis I" pakeičia 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32).

6 — Reglamento „Briuselis I" 7 konstatuojamoji dalis.

2. Šis reglamentas netaikomas:

<…>

b) bankroto, bylų, susijusių su nemokių bendrovių ar kitų juridinių asmenų likvidavimu, susitarimų tarp teismų ir susitarimų tarp kreditorių ir skolininkų ir analogiškoms procedūroms;

<…>“

Nacionalinė teisė

10. Skolų nurašymo įstatymo (*Skuldsaneringslagen* (2006:548) 4 straipsnyje nustatytos sąlygos, kuriomis fiziniai asmenys gali būti visiškai arba iš dalies atleisti nuo skolos. Švedijos pilietybės tarp šių sąlygų nėra. 4 straipsnyje nurodyta:

„Skolos nurašymo procedūra gali būti taikoma bet kuriam gyvenamąją vietą Švedijoje turinčiam skolininkui, kuris yra fizinis asmuo, jei:

1) skolininkas yra nemokus ir jo įsiskolinimas toks didelis, kad mažai tikėtina, jog artimiausioje ateityje jis galės įvykdyti savo skolinius įsipareigojimus; ir

2) skolos nurašymo procedūrą pagrįsta taikyti atsižvelgiant į skolininko asmeninę ir ekonominę padėtį.

Pagal šio straipsnio 1 dalį bet kuris asmuo, kuris yra registruotas Švedijos gyventojų registre, laikomas Švedijos gyventoju.

Taikant šio straipsnio 2 dalį ypatingą dėmesį reikia atkreipti į aplinkybes, kuriomis atsirado skolos, skolininko pastangas įvykdyti prievoles ir jo bendradarbiavimą nagrinėjant prašymą dėl skolos nurašymo.

Jei skolininkas vykdo ūkinę veiklą, skolos nurašymo procedūra gali būti taikoma, tik jeigu jo veiklos ekonominių sąlygų analizė nėra sudėtinga.“

11. Įtrauktas į Švedijos gyventojų registrą asmuo įgyja teises ir pareigas, pvz., teisę balsuoti arba pareigą mokėti mokesčius.

12. Skolų nurašymo įstatymo 13 straipsnyje numatyta, kad prašymas dėl skolos nurašymo atmetamas, jeigu neatitinka 4 straipsnio reikalavimų.

13. Skolų nurašymo įstatymo 14 straipsnyje nurodyta, kad KFM privalo, kiek tai yra būtina, per kitas administracines institucijas išsiaiškinti skolininko asmeninę ir finansinę padėtį. Pagal 17 straipsnį skolininkas gali būti išklausytas. Tokiu atveju skolininkas privalo dalyvauti susitikime su KFM ir pateikti būtiną informaciją.

14. Per posėdį Švedijos vyriausybė patvirtino, kad skolos nurašymo procedūra veikia taip: skolininkas kreipiasi į KFM dėl skolos nurašymo ir privalo deklaruoti visas pajamas ir išlaidas. Remdamasi turima informacija, institucija nusprendžia, ar prašantis nurašyti skolą asmuo iš esmės atitinka skolos nurašymo kriterijus, o jeigu taip, pradeda skolos nurašymo procedūrą. Šis sprendimas Švedijoje skelbiamas viešai. Kreditoriai, nepaisant jų pilietybės ir gyvenamosios vietos, kviečiami pateikti savo reikalavimus, prireikus jų gali būti paprašyta pateikti informacijos. Paskui KFM ir skolininkas kartu parengia skolos nurašymo planą (arba mokėjimo dalimis grafiką), kuris pasiunčiamas visiems

žinomiems kreditoriams, turintiems teisę būti išklausytiems. Pasibaigus šiam procesui institucija priima galutinį sprendimą dėl skolos nurašymo arba sumažinimo. Šis sprendimas skelbiamas viešai. Jis galioja ribotą laiką (pavyzdžiui, penkerius metus). Jį galima apskųsti. KFM gali pati panaikinti sprendimą dėl skolos nurašymo, visų pirma jeigu pasikeičia skolininko finansinė padėtis.

Pagrindinė byla ir pateiktas prejudicinis klausimas

15. K. Radziejewski yra Švedijos pilietis. Iki 2001 m. jis su žmona dirbo ir gyveno Švedijoje. 1996 m. jie tapo nemokūs, nes bankrutavo jų įmonė. Jų įsiskolinimas susidarė dėl Švedijoje vykdytos veiklos. Visi jų kreditoriai yra Švedijos įmonės.

16. Nuo 1997 m. K. Radziejewski ir jo žmonos pajamoms pritaikytas KFM administruojamas pajamų areštas, pagal kurį skola dalimis grąžinama, jų darbdaviui Švedijoje sulaikant jų pajamas (pajamų dalį).

17. 2001 m. švedų darbdavys pasiūlė K. Radziejewski darbą Belgijoje. Todėl jis su žmona persikėlė į Belgiją ir nuo tada ten gyveno. Dabar jie dirba pas tą patį švedų darbdavį. Šiuo metu jie neturi registruotos gyvenamosios vietos Švedijoje.

18. 2011 m. K. Radziejewski kreipėsi į KFM dėl skolos nurašymo. 2011 m. birželio 29 d. KFM atmetė jo prašymą, nes K. Radziejewski nebuvo Švedijos gyventojas ir neturėjo Švedijoje registruotos gyvenamosios vietos. KFM nenagrinėjo, ar jis atitiko kitas skolos nurašymo sąlygas.

19. K. Radziejewski šį KFM sprendimą apskundė *Stockholms tingsrätt* (Stokholmo pirmosios instancijos teismas, toliau – prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas). Apeliacinis skundas grindžiamas, be kita ko, argumentu, kad gyvenamosios vietos reikalavimu pažeidžiama darbuotojų judėjimo laisvė Europos Sąjungoje.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Skolos nurašymo įstatymo (*Skuldsaneringslagen* (2006:548) 4 straipsnyje nustatytą reikalavimą turėti gyvenamąją vietą Švedijoje darbuotojui, siekiančiam pasinaudoti laisvo judėjimo teise, reikia laikyti galima kliūtimi išvykti iš Švedijos arba jį nuo to atgrasančiu veiksniu ir ar dėl to šis reikalavimas laikytinas prieštaraujančiu laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje principui, įtvirtintam [SESV] 45 straipsnyje?“

21. Rašytines pastabas pateikė KFM, K. Radziejewski, Švedijos vyriausybė ir Europos Komisija.

22. 2012 m. gegužės 24 d. surengtame posėdyje Švedijos vyriausybė ir Komisija pateikė žodines pastabas.

Vertinimas

Pirminės pastabos

23. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamas gyvenamosios vietos reikalavimas gali kliudyti darbuotojui išvykti iš Švedijos, kad jis ten įgyvendintų savo teisę į judėjimo laisvę, arba jį nuo to atgrasytų, todėl šis reikalavimas prieštarauja SESV 45 straipsniui. Jis neprašo Teisingumo Teismo apsvarstyti galimų šio reikalavimo pateisinimų. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat nepaaiškinti gyvenamosios vietos reikalavimo tikslai. Todėl atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiais klausimais dar turi padaryti reikiamas faktines išvadas.

24. Tačiau ir KFM, ir Švedijos vyriausybė, ir Komisija nagrinėjo, nors neišsamiai ir trumpai, klausimą, ar gyvenamosios vietos reikalavimas gali būti pateisinamas ir kokiu pagrindu.

25. Dėl šioje išvadoje nurodytų priežasčių siūlau Teisingumo Teismui teigiamai atsakyti į pateiktą prejudicinį klausimą. Kad suteikčiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtiną papildomą pagalbą, remdamasi ribota informacija, kurią galima buvo surinkti iš rašytinių pastabų ir posėdžio, toliau nagrinėsiu galimą (-us) gyvenamosios vietos reikalavimo pateisinimą (-us).

Ar SESV 45 straipsniu valstybei narei draudžiama teisės į skolos nurašymą įgijimą padaryti priklausomą nuo gyvenamosios vietos reikalavimo?

26. Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo iš esmės klausia, ar SESV 45 straipsniu valstybei narei draudžiama teisės į skolos nurašymą įgijimui nustatyti reikalavimą gyventi toje valstybėje narėje. Visų pirma jis klausia, ar gyvenamosios vietos reikalavimas kliudo darbuotojų judėjimo laisvei.

27. Visi darbuotojai gali naudotis SESV 45 straipsniu suteikiamomis laisvo judėjimo teisėmis. Jie turi galėti bet kada laisvai judėti valstybių narių teritorijoje siekdami gauti darbą, būti valstybėje narėje, kol dirba, ir paskui, pasibaigus darbo santykiams, joje pasilikti.

28. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad „visos [Sutarties] normos laisvo asmenų judėjimo srityje skirtos valstybių narių piliečių visų rūšių profesinei veiklai vykdyti Sąjungos teritorijoje ir ją palengvinti ir jos draudžia priemones, dėl kurių šie piliečiai galėtų patekti į nepalankią padėtį, kai kitos valstybės narės teritorijoje nori užsiimti ekonomine veikla[7]. Dėl šios priežasties apribojimu laikoma tai, jeigu nacionalinė teisė „trukdo valstybės narės piliečiui arba atgraso jį išvykti iš savo kilmės šalies įgyvendinant teisę laisvai judėti“[8].

29. Šioje byloje Skolos nurašymo įstatyme numatyta galimybė nurašyti skolą skolininkams, dėl kurių negalima daryti prielaidos, kad jie artimiausioje ateityje turės lėšų savo skoloms grąžinti, ir kuriems dėl jų asmeninės ir ekonominės padėties pagrįsta taikyti skolos nurašymą. Jeigu šios galimybės suteikimas padaromas priklausomas nuo gyvenimo Švedijoje, asmuo, kuris kitu atveju atitiktų skolos nurašymo kriterijus, negali persikelti į kitą valstybę narę, kad ten įsidarbintų. Taigi darbuotojų judėjimo laisvė ribojama todėl, kad gyvenamosios vietos reikalavimas gali atgrasyti skolininką nuo persikėlimo į kitą valstybę narę, kad ten įsidarbintų. Be to, skolininkas (kaip K. Radziejewski), persikėlęs iš Švedijos į kitą valstybę narę dirbti, atsiduria nepalankioje padėtyje vien todėl, kad įgyvendino savo teisę laisvai judėti.

30. KFM teigia, jog laisvam judėjimui kliudo tai, kad nėra suderintų taisyklių dėl jos sprendimų dėl skolos nurašymo pripažinimo užsienyje. Šis argumentas nėra esminis. Akivaizdu, kad derinimas yra svarbi ir naudinga priemonė vidaus rinkai sukurti. Tačiau tose srityse, kuriose nėra derinimo, valstybės narės vis tiek privalo laikytis įsipareigojimų pagal Sutartį.

31. Todėl manau, kad toks gyvenamosios vietos reikalavimas, kaip antai nagrinėjamas šioje byloje, gali riboti darbuotojų judėjimo laisvę, todėl iš esmės yra draudžiamas pagal SESV 45 straipsnį.

7 — 2010 m. kovo 16 d. Sprendimas *Olympique Lyonnais* (C-325/08, Rink. p. I-2177, 33 punktas ir jame nurodyta teismo praktika).

8 — 7 išnašoje minėto Sprendimo *Olympique Lyonnais* 34 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

Pateisinimas

Įvadas

32. Tai, ar priemonė, kuri pripažinta ribojančia darbuotojų judėjimo laisvę, gali būti pateisinama, priklauso nuo to, ar šia priemone: i) siekiama teisėto tikslo; ii) užtikrinamas šio tikslo pasiekimas; ir iii) neviršijama tai, kas yra būtina šiam tikslui pasiekti [9].

33. Iš Švedijos vyriausybės rašytinių pastabų ir jose aprašytos Skolos nurašymo įstatymo priėmimo istorijos atrodo, kad gyvenamosios vietos reikalavimas nustatytas dėl dviejų priežasčių: juo siekiama užtikrinti sprendimo dėl skolos nurašymo veiksmingumą ir garantuoti, kad skola būtų nurašyta remiantis išsamia ir teisinga informacija apie skolininką. Per posėdį Švedijos vyriausybė pateikė dar vieną pateisinimo pagrindą, t. y. poreikį užtikrinti, kad Švedijos skolų nurašymo sistema nepakenktų Bankroto bylų reglamento taikymui kitoms jo A priede išvardytoms procedūroms, patenkančioms į šio reglamento taikymo sritį.

34. Pirmiausia pabrėšiu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi konstatuoti būtinas išsamias faktines išvadas. Todėl man atrodo, kad yra duomenų, leidžiančių manyti, jog tokio dėl gyvenamosios vietos reikalavimo atsirandančio darbuotojų judėjimo laisvės ribojimo, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, negalima pateisinti.

Sprendimo dėl skolos nurašymo veiksmingumo užtikrinimas

35. Teigiama, kad pirmasis gyvenamosios vietos reikalavimo tikslas yra išvengti skolos nurašymo tais atvejais, kai jis gali būti neveiksmingas, nes skolininkas negalės remtis šiuo sprendimu prieš kreditorių.

36. Mano nuomone, šis tikslas yra teisėtas.

37. Vienoje valstybėje narėje taikant tokį skolos nurašymą, kaip nagrinėjamasis šioje byloje, skolininkas atleidžiamas nuo (dalies) savo skolų. Jeigu kreditorius vis dėlto siekia, kad skola, kuriai taikomas sprendimas dėl skolos nurašymo, būtų išieškota ir sumokėta, skolininkas turi teisinį pagrindą teigti, kad skolos nebereikia grąžinti. Šioje byloje nagrinėjamomis aplinkybėmis valstybės narės, kurioje taikomas toks skolos nurašymas, teismams yra privalomas administracinės institucijos sprendimas, kad pagal privatinę teisę skolos nebėra. Taigi tuose teismuose toks sprendimas visiškai galioja.

38. Tačiau jeigu kreditorius paduoda skolininką į teismą kitoje valstybėje narėje, kurioje teismai gali būti kompetentingi nagrinėti tokią bylą, jau nebe taip akivaizdu, kad sprendimas dėl skolos nurašymo turės tokį patį poveikį. Tai, ar kreditorius paduos į teismą skolininką ir kur jis tai padarys, priklausys nuo to, kokie teismai kompetentingi nagrinėti bylą ir kur kreditorius yra suinteresuotas paduoti skolininką į teismą. Jeigu ieškinys yra civilinis arba komercinis, Reglamento „Briuselis I“ 2 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad pagal bendrąjį principą kreditorius turėtų kreiptis į skolininko gyvenamosios vietos valstybės teismus (nepaisant skolininko pilietybės). Gali būti papildomų ir išimtinių jurisdikcijos pagrindų, atsižvelgiant į ieškinio pobūdį ir dalyką. Pavyzdžiui, šio reglamento 5 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad vienoje valstybėje narėje gyvenantis asmuo gali būti paduotas ir į kitos valstybės narės, kurioje yra sutartinės prievolės įvykdymo vieta, teismą [10].

39. Pagal ES teisę kitų valstybių narių teismai neįpareigojami pripažinti ir vykdyti Švedijoje priimtų sprendimų dėl skolos nurašymo.

9 — 7 išnašoje minėto Sprendimo *Olympique Lyonnais* 38 punktas ir jame nurodyta teismo praktika.

10 — Taip pat žr., pvz., Reglamento „Briuselis I“ 15 ir 16 straipsnius, kuriuose numatyti jurisdikcijos pagrindai bylose dėl vartojimo sutarčių (taigi apima ir vartotojų skolas).

40. Reglamentas „Briuselis I“ netaikomas tokiam sprendimui, kaip antai KFM sprendimas, priimtas pagal Skolos nurašymo įstatymą. Šiuo reglamentu siekiama įgyvendinti „laisvą civilinėse ir komercinėse bylose priimtų sprendimų judėjimą“ [11]. Visų pirma jo III skyriuje nustatytos taisyklės, kuriomis reglamentuojamas „bet koki[o] valstybės narės teismo sprendim[o], nepaisant to, kaip jis yra įvardijamas, įskaitant dekretą, įsakymą, nutartį ar teismo įsakymą, taip pat ir teismo pareigūno nurodym[o] dėl sumokėtino žyminio mokesčio bei išlaidų, susijusių su bylos nagrinėjimu“ [12], pripažinimas ir vykdymas.

41. Nors šis reglamentas iš esmės taikomas ieškiniui, su kuriuo kreiptasi į teismą skolai išieškoti, jis netaikomas tokiam skolos nurašymui, kaip nagrinėjamasis šioje byloje. Atrodo, kad Švedijoje priimtas sprendimas dėl skolos nurašymo yra administracinės įstaigos aktas, o ši įstaiga, išskyrus Reglamento „Briuselis I“ 62 straipsnyje nurodytus atvejus, pagal šį reglamentą nėra „teismas“ [13]. Be to, KFM sprendimu įsikišama į skolininko ir jo kreditorių santykius ir kreditoriai priverčiami pripažinti, kad jiems mokėtina skola yra sumažinta arba panaikinta. Tai yra administracinis aktas, kurio imtasi įgyvendinant viešosios valdžios įgaliojimus ir kuriuo be teismo įsikišimo pagal privatinę teisę panaikinama skola (jos dalis). Šio pagrindo pakanka išvadai, kad Reglamentas „Briuselis I“ netaikomas. Todėl nebūtina svarstyti, ar skolos nurašymo procedūrai taikomas šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies b punktas.

42. Netaikomas ir Bankroto bylų reglamentas, nes jo A priede nėra nurodyta nei „skuldsanering“, nei skolos nurašymas. Remiantis nedaug žinomomis faktinėmis aplinkybėmis, taip pat atrodo, kad, kaip Švedijos vyriausybė paaiškino per posėdį, Švedijoje taikoma skolos nurašymo procedūra *nelemia* visiško ar dalinio skolininko teisės į turtą netekimo, kuris reiškia, kad „skolininkas netenka teisės valdyti savo turtą“ [14].

43. Kadangi nėra suderintų taisyklių dėl tokio sprendimo, kaip antai KFM sprendimas dėl skolos nurašymo, vykdymo ir pripažinimo užsienyje, pripažįstu, kad toks skolos nurašymas gali būti neveiksmingas, nes skolininkas negalėtų juo remtis prieš tuos kreditorius, kurie nuspręstų paduoti jį į teismą užsienyje dėl jiems mokėtinos skolos (-ų) išieškojimo. Todėl valstybei narei gali teisėtai rūpėti būtinybė užtikrinti tokių sprendimų veiksmingumą ir ji gali norėti imtis veiksmų, kad sumažintų arba pašalintų [15] tokio skolos nurašymo neveiksmingumo grėsmę.

44. Paskui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo apsvarstyti, ar gyvenamosios vietos reikalavimas yra tinkamas šiam tikslui pasiekti [16].

45. Praktinis pavyzdys gali padėti suvokti, kokie motyvai, mano nuomone, yra reikšmingi šiam vertinimui.

46. Tarkime, kad Belgijos teismo nagrinėjamoje byloje kreditorius siekia areštuoti Belgijoje esantį turtą, kad išieškotų skolą iš skolininko švedo, gyvenančio ir dirbančio Belgijoje. Jeigu šis reikalavimas susijęs su civiline ar komercine byla pagal Reglamento „Briuselis I“ 1 straipsnio 1 dalį, šis reglamentas nulems, ar Belgijos teismas yra kompetentingas nagrinėti bylą.

11 — Žr. Reglamento „Briuselis I“ 6 konstatuojamąją dalį.

12 — Reglamento „Briuselis I“ 32 straipsnis.

13 — Supaprastintame procese dėl mokėjimo reikalavimų ir pagalbos KFM apibūdinama kaip „teismas“. Žr. Reglamento „Briuselis I“ 62 straipsnį: „Švedijoje vykstančiuose supaprastintuose teismo procesuose dėl mokėjimo reikalavimų <...> ir pagalbos <...> „teismo“ sąvoka apima „Švedijos vykdymo tarnybą“ (*kronofogdemyndighet*)“.

14 — Žr. Bankroto bylų reglamento 1 straipsnio 1 dalį. Taip pat žr. 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Eurofood* (C-341/04, Rink. p. I-3813, 46 ir 54 punktai).

15 — Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar siekiamas tikslas yra pašalinti grėsmę, ar sumažinti jos atsiradimą.

16 — KFM teigia, kad panaikinus gyvenamosios vietos reikalavimą nebus išspręsta Švedijoje priimto sprendimo dėl skolos nurašymo nepripažinimo užsienyje problema. Taip tikrai gali būti, tačiau tai įrodžius netampa aišku, ar gyvenamosios vietos reikalavimo nustatymas padeda siekti pirmojo tikslo ir kaip padeda jo siekti.

47. Jeigu tas pats skolininkas švedas kreipėsi į KFM ir ši jam pritaikė skolos nurašymą, jis negalės remtis tokiu sprendimu savo kreditoriaus reikalavimui paneigti (nebent Belgijos teisėje būtų numatyta, kad jos teismai privalo tokį sprendimą pripažinti). Todėl tokiomis konkrečiomis aplinkybėmis sprendimas dėl skolos nurašymo būtų neveiksmingas.

48. Tačiau jeigu toks skolininkas gyvena Švedijoje, atitinkamai galėtų būti labiau tikėtina, kad pagrindiniai jo interesai, įskaitant turtą, yra Švedijoje. Todėl iš esmės gali būti labiau tikėtina, kad jo kreditoriai jį paduos į Švedijos teismus, kur sprendimas dėl skolos nurašymo būtų visiškai veiksmingas.

49. Todėl, trumpai tariant, jeigu skolininkas gyvena Švedijoje, tikėtina, kad sprendimas dėl skolos nurašymo bus visiškai veiksmingas. Jeigu skolininkas negyvena Švedijoje, sprendimu dėl skolos nurašymo Švedijoje bus suteikiama lygiai tokia pati apsauga, tačiau apskritai skolininkas gali būti mažiau apsaugotas.

50. Kad gyvenamosios vietos reikalavimas būtų proporcingas, juo neturi būti viršijama tai, kas yra būtina nurodytam tikslui pasiekti. Tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tačiau jam gali padėti toliau pateiktos pastabos.

51. Nesant teisinio pagrindo užsienyje pripažinti Švedijos sprendimus dėl skolos nurašymo, Švedija gali užtikrinti tik tai, kad sprendimas dėl skolos nurašymo turėtų poveikį Švedijoje.

52. Vis dėlto Švedijoje gyvenantys skolininkai gali prašyti skolos nurašymo ir jis gali būti jiems pritaikytas, nepaisant to, kad šis sprendimas neturės poveikio, jeigu jų kreditoriai paduos skolininkus į teismą užsienyje (nes, pvz., ten yra skolininkų turtas). Tačiau ne Švedijoje esantys skolininkai neturi galimybės prašyti nurašyti skolą, nepaisant to, kad jie gali būti paduoti į teismą Švedijoje, kur toks sprendimas turėtų poveikį.

53. Todėl gyvenamosios vietos reikalavimas yra *absoliuti* teisės į skolos nurašymą įgijimo sąlyga, nustatyta atsižvelgiant į *galimybę*, kad kreditorius *gali* nuspręsti kreiptis dėl skolos išieškojimo į kitos valstybės narės teismus, kurie gali nuspręsti nesuteikti galios Švedijoje priimtam sprendimui dėl skolos nurašymo. Tokios galimybės buvimas negali pateisinti gyvenamosios vietos reikalavimo taikymo visiems besikreipiantiesiems dėl skolos nurašymo.

54. Šiuo atžvilgiu manau, kad ypač svarbu apsvarstyti bendrąsias aplinkybes, kuriomis gali kilti tariama grėsmė. Toks skolos nurašymas galimas, tik jeigu nemokus skolininkas yra įsiskolinęs taip, kad negalima daryti prielaidos, kad jis turės priemonių savo skolai sumokėti artimiausioje ateityje ir todėl prašo atleisti nuo visos ar dalies skolos. Sunku įsivaizduoti, kad visi arba beveik visi skolininkai, besikreipiantys dėl skolos nurašymo, turės turtą užsienyje. Jeigu koks nors turtas dar yra, būtent jo buvimo vieta (o ne skolininko gyvenamoji vieta) bus svarbi kreditoriui, norinčiam šį turtą areštuoti, kad būtų užtikrintas skolos grąžinimas.

55. Tokiomis aplinkybėmis atrodo neproporcinga atsisakyti taikyti skolos nurašymą skolininkui vien todėl, kad jis negyvena Švedijoje, ir taip neatsižvelgti į tai, kad iš tikrųjų labiausiai tikėtina, kad jis bus paduotas į Švedijos teismus.

56. Pagrindinės bylos faktinės aplinkybės gerai iliustruoja šį aspektą. Atrodo, kad K. Radziejewski ne Švedijos teritorijoje neturi jokio turto, kuris galėtų dominti jo kreditorius. Belgijoje gaunamam jo atlyginimui taikomas Švedijos pajamų arešto orderis. Visos žinomos jo skolos susidarė Švedijoje. Visi žinomi jo kreditoriai yra švedai. Tai, ar jo kreditoriai iš tikrųjų paduotų jį į teismą Belgijoje, yra neaišku. Jo situacija rodo, jog siekiant užtikrinti, kad sprendimas dėl skolos nurašymo būtų priimtas tik tuo atveju, jeigu turėtų poveikį, pakaktų atskirai įvertinti, ar toks sprendimas suteiktų veiksmingą apsaugą Švedijoje, ir atsisakyti jį priimti įrodžius (*quod non*), kad skolos nurašymas Švedijoje neturės poveikio.

57. Norėčiau pridurti, kad dėl gyvenamosios vietos reikalavimo skolos nurašymas netaikomas visai skolininkų kategorijai vien todėl, kad *prašymo dėl skolos nurašymo padavimo metu* jie negyvena Švedijoje. Tačiau per posėdį buvo patvirtinta, kad jeigu skolininkas, kuriam pritaikytas skolos nurašymas, paskui persikelia į užsienį, todėl nebeatitinka gyvenamosios vietos sąlygos, nebūtinai pašalinamas iš sistemos, jeigu tik jis lieka įregistruotas Švedijos gyventojų registre. Mano nuomone, toks savavališkas gyvenamosios vietos reikalavimo taikymas yra nesuderinamas su reikalavimu, kad gyvenamosios vietos reikalavimas būtų proporcingas tikslui, kurio juo siekiama.

Išsamios ir teisingos informacijos apie skolininką gavimas

58. Švedija teigia, jog gyvenamosios vietos reikalavimu užtikrinama, kad KFM galėtų atskleisti, rinkti, nagrinėti ir tikrinti informaciją apie skolininko asmeninę ir finansinę padėtį. Toliau argumentuojama, kad jeigu skolininkas gyvena ne Švedijoje, būtiną informaciją sunku gauti kitaip nei iš paties skolininko, todėl sunku ją patikrinti.

59. Sprendimas dėl skolos nurašymo turi būti aiškiai pagrįstas tinkamu ir išsamiu skolininko faktinės asmeninės ir finansinės padėties įvertinimu. Sutinku su tuo, kad kompetentinga valstybės narės institucija turi galėti surinkti, ištirti ir patikrinti reikalingą informaciją, kad galėtų priimti pagrįstą sprendimą dėl to, ar skolininkui gali būti taikomas skolos nurašymas. Tai visiškai atitinka gero administravimo principą. Todėl priemonės, kurių imtasi šiuo tikslu, turi teisėtą tikslą.

60. Pripažįstu ir tai, kad administraciniu požiūriu atlikti šį patikros procesą gali būti paprasčiau, jeigu skolininkas gyventų Švedijoje, nes gali būti lengviau: i) surengti KFM ir skolininko susitikimą; ir ii) surinkti ir patikrinti, pavyzdžiui, Švedijos institucijų duomenų bazėse ir registruose turimą informaciją. Jeigu atitinkamą informaciją turi kitos valstybės narės institucijos, KFM negali jos iš karto gauti ir jai gali reikėti jos prašyti iš tos valstybės narės arba iš skolininko. Šiuo atžvilgiu gyvenamosios vietos reikalavimas gali atrodyti tinkama sąlyga.

61. Paskui prašymą prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui reikės patikrinti, ar gyvenamosios vietos reikalavimu neviršijama tai, kas būtina tikslui gauti išsamią ir teisingą informaciją apie skolininką pasiekti.

62. Pirma, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, gali neprireikti ieškoti informacijos arba ją gauti ne Švedijoje.

63. Antra, laikau reikšmingu Komisijos argumentą, kad gyvenamosios vietos reikalavimas yra tik formalus ir kad Švedijos institucijos gali nesunkiai nustatyti prašančiojo taikyti skolos išieškojimą, kaip antai K. Radziejewski finansinę padėtį pagal jo mokesčių deklaraciją, mokesčius, kuriuos nuo jo atlyginimo sumokėjo jo darbdavys Švedijoje, ir pajamų arešto orderį, kurį administruoja pati KFM. Pažymiu, kad Skolos nurašymo įstatymo 14 ir 17 straipsniuose reikalaujama, kad KFM, kiek tai yra būtina, teiktų užklausas kitoms administracinėms institucijoms apie asmenines ir finansines skolininko aplinkybes ir KFM suteikiama galimybė surengti susitikimą su skolininku. Be skolininko pateiktos ir iš kitų institucijų gautos informacijos, KFM dar gali gauti informaciją iš kreditorių.

64. Sutinku, kad jeigu skolininkas gyvena užsienyje, gali būti informacijos, kurios KFM negali surinkti ar patikrinti be skolininko ir kitos valstybės narės institucijos leidimo arba negavusi tos institucijos pateiktų dokumentų. Jeigu atskirais atvejais manoma, kad tokios informacijos reikia, sunku suprasti, kodėl KFM negalėtų pateikti tokio prašymo arba paprašyti paties prašančiojo nurašyti skolą pateikti būtinus dokumentus. Šiuo atžvilgiu Skolos nurašymo įstatyme numatyta, kad KFM turi atsižvelgti į tai, ar skolininkas per procedūrą bendradarbiavo [17]. Taigi skolininkas yra skatinamas bendradarbiauti, net jeigu ir negyvena Švedijoje.

17 — Žr. Skolos nurašymo įstatymo 4 straipsnį.

65. Galiausiai atrodo, jog Skolos nurašymo įstatymas suformuluotas taip, kad fizinis skolininko ir KFM susitikimas yra fakultatyvus, o ne privalomas. Jeigu taip yra, atrodytų, kad *bendras* gyvenamosios vietos reikalavimas viršija tai, kas būtina užtikrinti, kad *tam tikrais* atvejais skolininkas dalyvautų susitikime su KFM. Jeigu toks susitikimas būtinas tik tam tikromis aplinkybėmis, atrodo, kad yra kitų mažiau ribojančių priemonių suteikti skolininkui galimybę atskleisti savo padėtį, o KFM – įvertinti skolininko teiginių teisingumą [18].

Vengimas pakenkti Bankroto bylų reglamento taikymui

66. Švedijos vyriausybė per posėdį teigė, kad negalima leisti, jog Švedijos skolos nurašymo sistema pakenktų Bankroto bylų reglamento taikymui procedūroms, neįtrauktoms į jo A priedą. Atrodo, kad Švedijos vyriausybė mano, jog, nesant gyvenamosios vietos reikalavimo, skolininkas galėtų kreiptis dėl skolos nurašymo Švedijoje, o ne valstybėje narėje, kurioje jis turėtų dėl to kreiptis pagal Bankroto bylų reglamentą [19].

67. Mano nuomone, toks argumentas yra netinkamas.

68. Darnaus ir nuoseklaus ES teisės taikymo užtikrinimas yra akivaizdžiai teisėtas tikslas. Tačiau, remdamasi prieinama labai ribota informacija, nemanau, kad gyvenamosios vietos reikalavimą būtų galima pateisinti tokiu pagrindu.

69. Švedija turi paprasčiausia laikytis Bankroto bylų reglamento 3 straipsnio 1 dalyje esančios jurisdikcijos taisyklės, pagal kurią iškelti *bankroto bylą, kuriai taikomas šis reglamentas*, yra kompetentingi valstybės narės, kurios teritorijoje yra pagrindinių skolininko interesų vieta, teismai. Švedijos teismai ar kitos institucijos negali pradėti tokios bylos, jeigu pagrindiniai skolininko interesai nėra Švedijoje. Tačiau Švedijos teismai (ir administracinės institucijos) yra visiškai kompetentingi kelti *kitokias bylas, kurioms šis reglamentas netaikomas*, nepažeisdami jo 3 straipsnio 1 dalyje nustatytos normos. Švedijos vyriausybės pozicija šiuo klausimu mane glumina. Viena vertus, ji mano, kad jos skolos nurašymo procedūra šiomis aplinkybėmis prilygsta kitoms Bankroto bylų reglamente išvardytoms procedūroms. Kita vertus, pateikdama argumentus dėl skolos nurašymo veiksmingumo, ji pabrėžia, kad „skuldsanering“ procedūra nėra įtraukta į A priedą ir nėra susijusi su skolininko teisės į turtą netekimu [20].

70. Todėl neįžvelgiu jokio ryšio tarp gyvenamosios vietos reikalavimo ir darnaus bei nuoseklaus ES teisės dėl bankroto bylų taikymo.

Išvada

71. Atsižvelgdama į pateiktus svarstymus, manau, kad Teisingumo Teismas turėtų taip atsakyti į *Stockholms tingsrätt* pateiktą prejudicinį klausimą:

SESV 45 straipsnį reikia aiškinti taip: toks gyvenamosios vietos reikalavimas, kaip antai įtrauktas į Skolos išieškojimo įstatymą (*Skuldsaneringslagen* (2006:548), kaip skolos nurašymo taikymo sąlyga reiškia darbuotojų judėjimo laisvės ribojimą, nes jis gali kliudyti darbuotojui išvykti iš Švedijos dirbti į kitą valstybę narę arba jį nuo to atgrasyti.

18 — Pinigų neturintis užsienyje gyvenantis skolininkas tikrai gali finansiškai nepajėgti sumokėti už kelionę atgal į Švediją, kad asmeniškai dalyvautų tokiame susitikime. Tokiomis aplinkybėmis technologiškai įmanoma surengti, pavyzdžiui, vaizdo konferenciją tos šalies Švedijos ambasadoje arba konsulate.

19 — Žr. Bankroto bylų reglamento 3 straipsnio 1 dalį.

20 — Žr. šios išvados 42 punktą.